

Τρόποι επίδρασης του αξιακού πλαισίου στη διαμόρφωση της άποψης των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων

Αναστασάκης Θεμιστοκλής
Τσικουδή Μαρία
Φύκαρη Ευγενία

Master of Business Administration, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Χίος.

mba08018@ba.aegean.gr, mba08007@ba.aegean.gr, mba08009@ba.aegean.gr

Περίληψη

Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται το αξιακό πλαίσιο σε μια κοινωνία σχετίζεται με ένα πολύπλευρο σύστημα μεταβλητών από το ευρύτερο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό γίνεσθαι. Η παρούσα έρευνα εστιάζεται στον εντοπισμό του τρόπου ανάπτυξης των αξιακών προτύπων των φοιτητών αναφορικά με τις στάσεις τους απέναντι στην ισότητα των δύο φύλων. Για τον προσδιορισμό των μεταβλητών αυτών επιστρατεύονται ποικίλα στοιχεία από το κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον των φοιτητών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με κλειστό ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε κατόπιν συστηματικής διερεύνησης των ποιοτικών στοιχείων προηγούμενης έρευνας. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από προπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου Αιγαίου στο τμήμα Πληροφορικής, Στατιστικής και Μαθηματικών της Σάμου. Τα πρώτα αποτελέσματα συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η διαμόρφωση του πλέγματος των αξιακών προτύπων των φοιτητών αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία που θεωρείται απότοκο της δυναμικής επίδρασης διαφόρων παραγόντων.

Λέξεις Κλειδιά: ισότητα των δύο φύλων, φυλετικά στερεότυπα, αξιακό πλαίσιο, φοιτητές, επαγγελματική αποτελεσματικότητα

Εισαγωγή

Διαχρονικά οι θεσμοί που συγκροτούν το αξιακό πλαίσιο μιας κοινωνίας όπως η οικογένεια, η εκπαίδευση, η πολιτική, ο πολιτισμός και τα κυρίαρχα πρότυπα αποτελούν τους παράγοντες με καταλυτική επίδραση στον τρόπο διαμόρφωσης της άποψης των ατόμων και ειδικότερα των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων. Η παρούσα έρευνα θα εστιαστεί στην διερεύνηση της επίδρασης του παράγοντα φύλου στη διαμόρφωση της γνώμης των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων. Παράλληλα θα εξεταστούν οι παράγοντες που επιδρούν στην άποψη για την αποτελεσματικότητα στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον επαγγελματικό χώρο.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχει αδιαμφισβήτητα σημειωθεί μεγάλη πρόοδος στο πολυσυζητημένο θέμα της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα. Κατακτήσεις, όπως το δικαίωμα ίσης πρόσβασης στην απασχόληση και το δικαίωμα συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή και την εκπαίδευση έχουν συμβάλλει στην εξομάλυνση των αντιθέσεων μεταξύ των δύο φύλων. Εντούτοις αποκαλύπτεται από τη βιβλιογραφική και εμπειρική έρευνα ότι συνεχίζουν να υφίστανται συγκεκριμένα φυλετικά στερεότυπα που αποτελούν τροχοπέδη στην ισότητα στην πράξη.

Θεωρητικές προσεγγίσεις

Ήδη από την αρχαιότητα ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης εξέφρασαν την άποψη για την συμπεριφορά, τα δικαιώματα και τον προορισμό των δύο φύλων λέγοντας ότι η γυναίκα είναι ένας ατελής άνδρας. Η Simon de Beauvoir επεσήμανε ότι αυτή η σύλληψη της γυναίκας ως «ελαττωματικού άνδρα», επέδρασε στις θεωρίες για το φύλο (Νασιάκου, 1979).

Μια σειρά από βιολογικές θεωρίες για τα δύο φύλα ερμηνεύουν τις διαφορές μεταξύ τους όχι ως προϊόν μαθησιακών εμπειριών ή πολιτιστικών και κοινωνικών επιδράσεων, αλλά ως αποτέλεσμα της γενετικής κληρονομιάς που διαφέρει ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες. Αυτός ο βιολογικός ντετερμινισμός καθόρισε σε μεγάλο βαθμό και για αιώνες τις τύχες των γυναικών σ' όλο τον κόσμο, υπαγορεύοντας, επηρεάζοντας και διαμορφώνοντας κοινωνικές αντιλήψεις και κυβερνητικές πολιτικές.

Με την ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών μεγάλη βαρύτητα δίνεται στη δομή της οικογένειας και στην παραδοσιακή κατανομή των ρόλων η οποία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση της ταυτότητας του φύλου. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης υποστηρίζει ότι τα παιδιά διαμορφώνουν την ταυτότητα του φύλου και το σχετικό ρόλο μέσα από μια διαδικασία μάθησης που απαιτεί παρατήρηση, μίμηση και ενίσχυση. Τα αγόρια μαθαίνουν την ανδρική και τα κορίτσια τη γυναικεία συμπεριφορά, γιατί η τυπική για το κάθε φύλο συμπεριφορά ενισχύεται και επιβραβεύεται απ' το περιβάλλον, ενώ η μη τυπική τιμωρείται ή αγνοείται (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 1994).

Η επιστημονική θεώρηση της ισότητας αναφέρει ότι παρά του ότι δεν μοιάζουμε όλοι μεταξύ μας, αυτό δεν υπονοεί την ανισότητα. Όλοι είμαστε ίσοι, αλλά με διαφορετικά πνευματικά και φυσικά χαρακτηριστικά (Lutz, M., 2001 p.783). Οι Johns και Green (2009) θεωρούν ότι ανισότητα υπάρχει όταν ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων γίνεται αντικείμενο λιγότερης προσοχής σε σύγκριση με άλλους λόγω φύλου, εθνικότητας, χρώματος, αναπηρίας, ιδεολογικής ή σεξουαλικής τοποθέτησης.

Η φιλοσοφική θεώρηση σχετίζει την ισότητα με το αξίωμα ότι άντρες και γυναίκες είναι ανεξάρτητες οντότητες, αλλά ίσες μεταξύ τους από τη φύση (Reck, 1969, p.139). Άλλοι θεωρούν προϋπόθεση της ισότητας το σεβασμό και την ηθική (Adler, 1993), την αυτονομία, αξιοπρέπεια, τον αυτοέλεγχο (Taylor, 1990) και τέλος, την ικανότητα ηθικών επιλογών και την τάση να πράττουμε το καλό (Coons, Brennan, 1999). Όμως η ουσία της συνδέεται με βαθιά πνευματικές αξίες και απαραβάτα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως ζωής, υγείας, ελευθερίας (Gutmann, 1980, p.28).

Η θεωρία της διαφοροποίησης εστιάζει στη σημασία της ετερογένειας των διαφορών των ομάδων και προτείνει ότι η διαφορετικότητα είναι αναγκαία. Στο πλαίσιο της διαφοροποίησης η ισότητα με βάση την ομοιότητα είναι η ισότητα με βάση τη διαφορετικότητα. (Metcalf, Woodhams, 2008, pp.377-381).

Το 19^ο και 20^ο αιώνα, οι θεωρίες γύρω από την ισότητα βασίζονταν στην έννοια της σύμβασης και όχι της φύσης, δηλαδή είναι προϊόν κοινωνικής συναίνεσης. Όσο πιο ασθενής και ασαφής εμφανίζεται ως έννοια, τόσο μεγαλύτερη απόδειξη παρέχεται στις κανονιστικές θεωρίες των συμβάσεων και ενισχύονται οι ιεραρχικές δομές της κοινωνίας. Τέλος, η πιο ακραία μορφή ανισότητας στην ιστορία της ανθρωπότητας είναι η δουλεία, συνδεδεμένη με οικονομικά κριτήρια εκμετάλλευσης (Say, 1850, pp207-8).

Προβληματική

Τα φυλετικά στερεότυπα αποτελούν πολιτισμικές και κοινωνικές συμπεριφορές απέναντι σε αυτά που παραδοσιακά καλούνται «αντρικοί» ή «γυναικείοι» ρόλοι και λειτουργίες. Αυτά τα στερεότυπα μπορούν να οδηγήσουν σε φυλετική κατάτμηση της αγοράς εργασίας και την άνιση αντιμετώπιση των δύο φύλων στον κοινωνικό, πολιτικό και επαγγελματικό τομέα (European commission, 2009, pp.7-13).

Ο Eagly (1991) βρήκε ότι η γυναικεία συμπεριφορά εγείρεται από πνευματικά, ιδεολογικά κίνητρα και είναι πιο συνεργάσιμες σε ηγετικούς ρόλους, από ότι οι άντρες που ζητούν τον έλεγχο και συντάσσονται με τα καθιερωμένα. Οι γυναίκες προωθούν το συμμετοχικό - δημοκρατικό στυλ ηγεσίας, ενώ αυστηρότερο υποστηρίζεται από τους άνδρες που όμως αξιολογείται θετικά ως προς την αποτελεσματικότητά τους και έχουν μεγαλύτερη αποδοχή στο ρόλο του διαμεσολαβητή. Οι άντρες λαμβάνουν ορθολογικές και συχνά προκαθορισμένες λύσεις, αντίθετα με τη γυναίκα που επηρεάζεται από την αλληλόδραση, την κοινωνική συναίνεση και το συναίσθημα (Maxwell, 1992). Βρέθηκε γενικά συσχέτιση στις διαδικασίες διαμεσολάβησης με το φύλο, όχι όμως και στο αποτέλεσμα αυτής. Ο Burrell et al (1988) τονίζει ότι τα στερεότυπα διατηρούνται, διότι δεν συνηθίζονται γυναίκες σε δυναμικούς ρόλους, δεν λαμβάνουν ρίσκο και είναι ένας ρόλος αντιτιθέμενος με τη φύση τους. Καταλήγοντας η διαμεσολάβηση και η ηγεσία αναφέρεται στον έλεγχο, στον προγραμματισμό, σε κανόνες και προκαθορισμένα βήματα εγγύτερα στο ορθολογικό μοντέλο του άντρα.

Τα φυλετικά στερεότυπα είναι κυρίαρχα στην ελληνική κουλτούρα, γεγονός που μπορεί να αιτιολογήσει την μικρότερη αντιπροσώπευση των γυναικών στις διοικητικές θέσεις και στις θέσεις ισχύος γενικότερα. Έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2005 σε 323 τελειόφοιτους φοιτητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, βρέθηκε ότι το φύλο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα των διαφορών στις συμπεριφορές απέναντι στις γυναίκες-μάντζερ. Καμία άλλη σημαντική διαφορά δεν επιβεβαιώθηκε σε άλλα χαρακτηριστικά του δείγματος, όπως ηλικία, εργασιακή εμπειρία και συνεργασία με γυναίκα-μάντζερ. Όπως αρχικά είχε υποτεθεί οι άντρες τελειόφοιτοι εκδήλωσαν αρνητικά στερεοτυπικές διαφορές στις συμπεριφορές τους (Mihaile, 2006, pp.681-689).

Αναφορικά με το ζήτημα της ίσης πρόσβασης των γυναικών στην ηγεσία οι προσεγγίσεις διέρχονται από συνεχείς αλλαγές. Πλέον από τη συζήτηση της ανισότητας στον εργασιακό χώρο, το ενδιαφέρον έχει μετατοπιστεί στην προσφορά των γυναικών στη διοίκηση (Brandser, 1996, pp.3-6). Μια πρόσθετη έρευνα που πραγματοποιήθηκε όμως σε 173 πλήρως απασχολούμενους εργαζόμενους σε όλους τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, επιβεβαίωσε και πάλι την επίδραση του φύλου ως καθοριστικού παράγοντα διαμόρφωσης των στερεοτυπικών συμπεριφορών των ερωτώμενων απέναντι στο θέμα της ισότητας. Τονίζεται η ύπαρξη του φαινομένου της γυάλινης οροφής που αναφέρεται σε μια σειρά από εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην ανάπτυξη καριέρας (Mihaile, 2006, pp.375-376, 379-386). Δυστυχώς παρά τις θετικές εξελίξεις στο θέμα της ισότητας, μέσα στον εργασιακό χώρο αναπτύσσονται ακόμα στερεοτυπικές αντιλήψεις του φυλετικού ρόλου σύμφωνα με τις οποίες οι γυναίκες κοινωνικοποιούνται ώστε να υιοθετήσουν στάσεις και συμπεριφορές που έρχονται σε σύγκρουση με τις απαιτήσεις μιας επιτυχημένης διοικητικής καριέρας. Οι εργαζόμενοι μάντζερ που έχουν αυτή την στερεοτυπική αντίληψη είναι πολύ πιθανόν να θεωρούν τις γυναίκες αναποτελεσματικές στις διοικητικές θέσεις που

έρχονται σε αντίθεση με τον παραδοσιακά παθητικό ρόλο τους (Schein, 1973, pp.95-98).

Με έναυσμα τους παραπάνω προβληματισμούς η έρευνα που ακολουθεί θα προσπαθήσει να φέρει στην επιφάνεια χρήσιμες πληροφορίες που αντικατοπτρίζουν τη σκέψη των φοιτητών γύρω από την πολυσύνθετη έννοια της ισότητας.

Μεθοδολογία

Για την καταγραφή και ανάλυση του αξιακού πλαισίου που επιδρά στη διαμόρφωση των απόψεων των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων συνδυάστηκαν μια σειρά από κοινωνικούς παράγοντες με τις απόψεις των φοιτητών για το άλλο φύλο, την ύπαρξη ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα και την αποτελεσματικότητα αντρών και γυναικών στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον εργασιακό χώρο. Ανακύπτουν λοιπόν τα ακόλουθα ερωτήματα που αποτελούν και τις τρεις υποθέσεις εργασίας που προσανατολίζουν την συγκεκριμένη έρευνα: Το φύλο επηρεάζει τη διαμόρφωση της γνώμης των φοιτητών για το άλλο φύλο, την ισότητα και την επαγγελματική αποτελεσματικότητα στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία; Η οικογενειακή κατάσταση των γονέων επηρεάζει τη δόμηση της άποψης των φοιτητών για το αντίθετο φύλο; Το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας επηρεάζει την αντίληψη των φοιτητών για το ποιο από τα δύο φύλα είναι πιο αποτελεσματικό στην ηγεσία στην εργασία;

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με κλειστού τύπου ερωτήσεις. Το πρώτο μέρος του περιλαμβάνει κοινωνικά στοιχεία και το δεύτερο μια μεγάλη κατηγορία ερωτήσεων που αφορούν τις στάσεις και συμπεριφορές των φοιτητών αναφορικά με το θέμα της ισότητας των δύο φύλων. Οι ερωτήσεις επιλέχθηκαν με γνώμονα την προσπάθεια ανίχνευσης των στάσεων των φοιτητών στο θέμα της ίσης αντιμετώπισης των δύο φύλων σε κοινωνικό αλλά και επαγγελματικό επίπεδο. Μάλιστα η ερώτηση που αφορά τη μεταβολή της άποψης των φοιτητών για την ισότητα τα τελευταία δέκα χρόνια δίνει το έναυσμα για συγκριτική μελέτη και αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη τάση σε σχέση με το παρελθόν. Στόχος των συγκεκριμένων ερωτήσεων υπήρξε η εξέταση συγκεκριμένων κοινωνικών παραγόντων και αξιών στον τρόπο διαμόρφωσης της άποψης των φοιτητών σχετικά με το υπό διερεύνηση θέμα.

Μετά από σύντομη περιγραφή του δείγματος, ακολούθησε η ανάλυση των αποτελεσμάτων των δεδομένων με χρήση του λογισμικού προγράμματος Spss. Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος χ^2 και το V-Cramer τεστ που επέτρεψαν τη συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές και την εξαγωγή συμπερασμάτων για την πιθανότητα συνάφειας μεταξύ τους.

Περιγραφή και Χαρακτηριστικά του Δείγματος

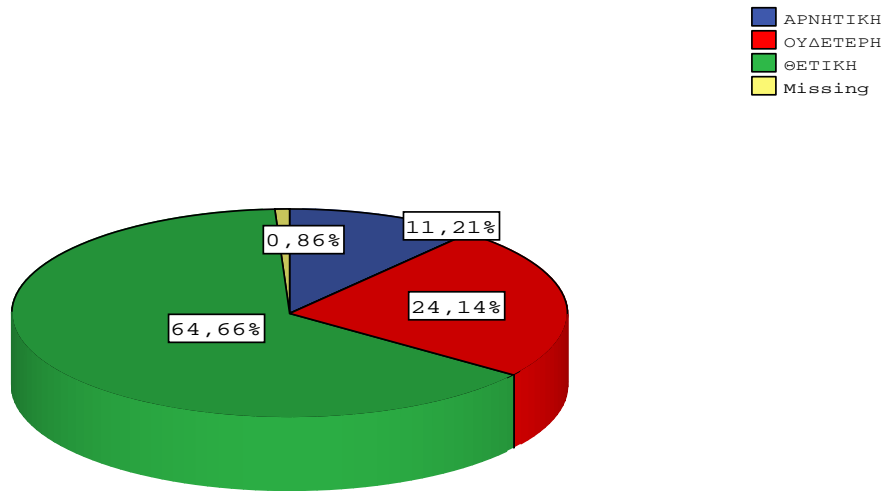
Το δείγμα αποτελείται από 117 φοιτητές της σχολής των θετικών επιστημών, των τμημάτων Στατιστικής, Πληροφορικής και Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Σάμο, ηλικίας από 18 έως 25 ετών. Πιο συγκεκριμένα ερωτήθηκαν φοιτητές και των δυο φύλων σε ποσοστό 63,64% άντρες και 36,36% γυναίκες.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των φοιτητών παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (31,86%) συγκεντρώνεται στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (42,34%) του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας είναι μέσης εκπαίδευσης. Μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους φαίνεται ότι κατέχουν σε μικρότερα ποσοστά (1,8% και 0,90%)

αντίστοιχα σε σύγκριση με τους πατέρες. Με βάση τα περιγραφικά στατιστικά του δείγματος η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων των φοιτητών είναι παντρεμένοι (94,9%).

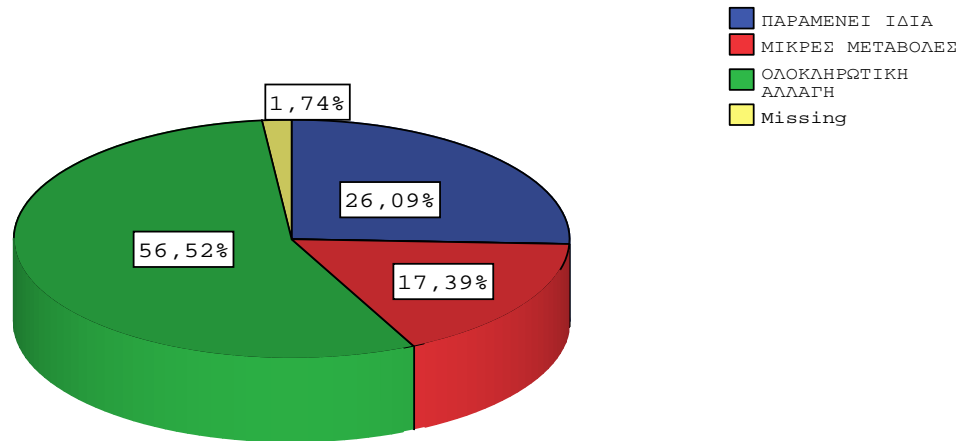
Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Διάγραμμα 1: Γνώμη για το άλλο φύλο

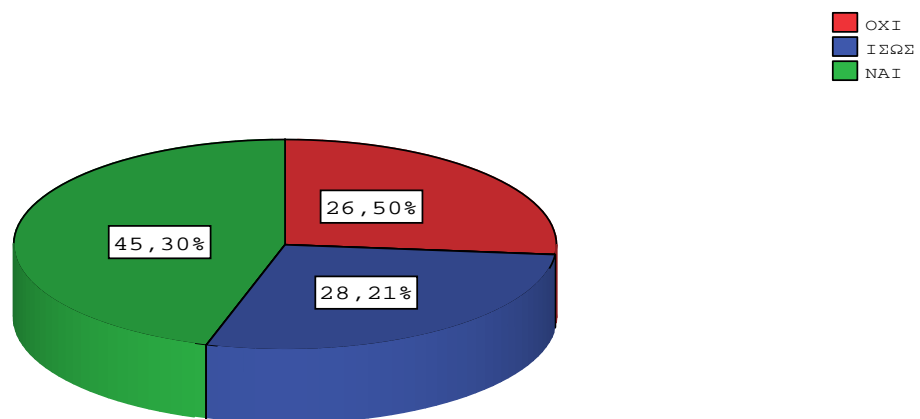
Σχετικά με τη γνώμη των φοιτητών για το αντίθετο φύλο, όπως φαίνεται από το παραπάνω διάγραμμα, το μεγαλύτερο ποσοστό (64,66%) έχει θετική γνώμη, το 11,21% αρνητική και τέλος 24,14% των ερωτηθέντων τοποθετούνται ουδέτερα.

Διάγραμμα 2: Γνώμη για το άλλο φύλο τα τελευταία δέκα χρόνια

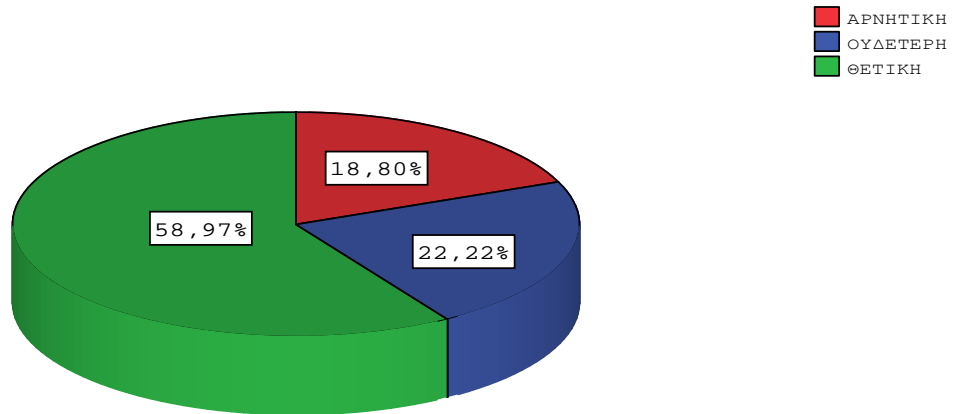
Στην ερώτηση σχετικά με το πώς έχει διαμορφωθεί η άποψη των φοιτητών για το άλλο φύλο τα τελευταία δέκα χρόνια, το 56,52% αναφέρει ότι έχει αλλάξει ολοκληρωτικά άποψη, το 26,09% διατηρεί σταθερή γνώμη για το άλλο φύλο, ενώ μικρές μεταβολές στις απόψεις του παρουσιάζει το 17,39% των φοιτητών.

Διάγραμμα 3: Γνώμη για την ύπαρξη φιλίας ανάμεσα στα δύο φύλα

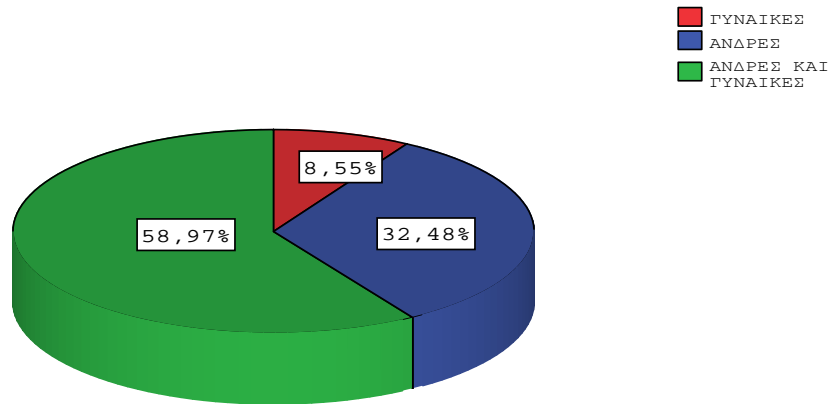
Όπως παρατηρείται στο διάγραμμα 3 υπερिσχύει (45,3%) η άποψη ότι μπορεί να υπάρξει φιλία ανάμεσα σε άτομα διαφορετικού φύλου ,ενώ την αντίθετη άποψη αντιπροσωπεύει το 26,5%. Με πιο μετριοπαθή άποψη εμφανίζεται το 28,21% του δείγματος.

Διάγραμμα 4: Γνώμη για την ισότητα

Στο ουσιώδους σημασίας ερώτημα της άποψης των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων, ένα μεγάλο ποσοστό (58,97%) τάχθηκε υπέρ της ισότητας, ενώ το 18,80% πιστεύει ότι δεν υπάρχει ισότητα. Ουδέτερα απάντησε το 22,22%.

Διάγραμμα 5: Αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον επαγγελματικό χώρο

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (58,97%) θεωρεί ότι και τα δύο φύλα είναι εξίσου αποτελεσματικά στις ηγετικές θέσεις στον επαγγελματικό χώρο. Εντούτοις, μια μερίδα φοιτητών (32,48%) υποστηρίζει ότι οι άντρες είναι αποδοτικότεροι στις ιεραρχικά ανώτερες θέσεις, ένα μικρότερο ποσοστό (8%) πιστεύει στη γυναικεία αποτελεσματικότητα.

Για κάθε ζεύγος μεταβλητών θα χρησιμοποιηθεί ο έλεγχος χ^2 και V-Cramer τεστ. Οι υποθέσεις εργασίας που θα διερευνηθούν στην παρούσα έρευνα παρατίθενται στη συνέχεια:

H₀: Δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στο φύλο και τη διαμόρφωση της άποψης για την ισότητα των δύο φύλων, τη γνώμη τους για το άλλο φύλο, τη γνώμη τους για την αποτελεσματικότητα στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον επαγγελματικό χώρο δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

H₁: Υπάρχει σχέση ανάμεσα στο φύλο και τη διαμόρφωση της άποψης για την ισότητα, για το άλλο φύλο, για την αποτελεσματικότητα στην επαγγελματική ιεραρχία, δηλαδή οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Κριτήριο αποδοχής της μηδενικής υπόθεσης H₀ (και για όλες τις υποθέσεις εργασίας που θα ακολουθήσουν), για βαθμό στατιστικής σημαντικότητας 95%, είναι η τιμή του Sig να είναι μεγαλύτερη από 0,05. Στην αντίθετη περίπτωση (δηλ. Sig <0,05) επιβεβαιώνεται η ισχύς της εναλλακτικής υπόθεσης H₁, ότι δηλαδή οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Οι μεταβλητές για τις οποίες διερευνάται η υπόθεση είναι:

- Το φύλο των φοιτητών
- Η άποψη των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων, τη γνώμη τους για το άλλο φύλο, τη γνώμη τους για την αποτελεσματικότητα στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον επαγγελματικό χώρο, δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα του ελέγχου στους αντίστοιχους πίνακες.

Πίνακας 1: Σχέση ανάμεσα στο φύλο των φοιτητών και τη γνώμη τους για την ισότητα των δύο φύλων.

		ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑ			
		ΑΡΝΗΤΙΚΗ	ΟΥΔΕΤΕΡΗ	ΘΕΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	18	20	32	70
	ΓΥΝΑΙΚΑ	2	6	32	40
ΣΥΝΟΛΟ		20	26	64	110
Chi-Square Tests		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square		13,134(a)	2	,001	
Symmetric Measures		Value		Approx. Sig.	
Phi		,346		,001	
Cramer's V		,346		,001	

Παρατηρούμε ότι η τιμή του $\chi^2 = 13,134$ με 2 βαθμούς ελευθερίας. Από τον έλεγχο του τεστ διαπιστώθηκε ότι αφού η τιμή του Sig βρέθηκε 0,001, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική της. Δηλαδή υπάρχει σχέση μεταξύ του φύλου των φοιτητών και της γνώμης τους για την ισότητα των δύο φύλων. Συνεπώς, η γνώμη των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων εξαρτάται από το φύλο τους. Ο δείκτης Cramer's V αντανακλά τη συνάφεια ανάμεσα στις δύο μεταβλητές και επειδή η τιμή του είναι 0,001 (πλησιάζει το 0), υπάρχει συνάφεια ανάμεσα στο φύλο και τη γνώμη για την ισότητα των δυο φύλων.

Πίνακας 2: Σχέση ανάμεσα στο φύλο των φοιτητών και τη γνώμη τους το άλλο φύλο

		ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟ			
		ΑΡΝΗΤΙΚΗ	ΟΥΔΕΤΕΡΗ	ΘΕΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	11	15	44	70
	ΓΥΝΑΙΚΑ	0	13	26	39
ΣΥΝΟΛΟ		11	28	70	109
Chi-Square Tests		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square		7,567(a)	2	,023	
Symmetric		Value		Approx. Sig.	

Measures			
Phi	,263		,023
Cramer's V	,263		,023

Από τον έλεγχο $\chi^2 = 7,567$ με 2 βαθμούς ελευθερίας, διαπιστώθηκε ότι η τιμή του Sig = 0,023 ,δηλαδή απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική της. Η εφαρμογή του V-Cramer τεστ, επιβεβαίωσε τη συσχέτιση μεταξύ των δυο μεταβλητών (p=0.023). Δηλαδή υπάρχει σχέση μεταξύ του φύλου των φοιτητών και της γνώμης τους για το άλλο φύλο. Συνεπώς, η γνώμη των φοιτητών για το άλλο φύλο εξαρτάται από το φύλο τους.

Πίνακας 3: Σχέση ανάμεσα στο φύλο των φοιτητών και γνώμη τους για την επαγγελματική αποτελεσματικότητα

		ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ			
		ΑΡΝΗΤΙΚΗ	ΟΥΔΕΤΕΡΗ	ΘΕΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	6	30	34	70
	ΓΥΝΑΙΚΑ	4	3	33	40
ΣΥΝΟΛΟ		10	33	67	110
Chi-Square Tests		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square		15,475(a)	2	,000	
Symmetric Measures		Value		Approx. Sig.	
Phi		,375		,000	
Cramer's V		,375		,000	

Όπως διακρίνεται στον έλεγχο $\chi^2 = 15,475$ με 2 βαθμούς ελευθερίας, η τιμή του Sig βρέθηκε 0,000 ,άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική της. Ο δείκτης V-Cramer, εντοπίζει τη συνάφεια μεταξύ των δυο μεταβλητών (p=0.000). Δηλαδή, υπάρχει σχέση μεταξύ του φύλου των φοιτητών και της άποψης τους για την αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον επαγγελματικό χώρο. Άρα καταλήγουμε και πάλι στο συμπέρασμα ότι το φύλο αποτελεί καταλυτικό παράγοντα στην άποψη των φοιτητών για το ποιο φύλο είναι πιο αποτελεσματικό στην ηγεσία στον εργασιακό χώρο.

Στη δεύτερη υπόθεση εργασίας για το ζεύγος των μεταβλητών θα χρησιμοποιηθεί και πάλι ο έλεγχος χ^2 . Η υπόθεση εργασίας που θα διερευνηθεί είναι η ακόλουθη:

H₀: Δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στην οικογενειακή κατάσταση των γονέων και τη γνώμη των φοιτητών για το άλλο φύλο, δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

H₁: Υπάρχει σχέση ανάμεσα στην οικογενειακή κατάσταση των γονέων και τη γνώμη των φοιτητών για το άλλο φύλο, δηλαδή οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα του ελέγχου. Οι μεταβλητές για τις οποίες διερευνάται η υπόθεση είναι:

- Η οικογενειακή κατάσταση των γονέων
- Η άποψη των φοιτητών για το άλλο φύλο

Πίνακας 4: Σχέση οικογενειακής κατάστασης γονέων και της γνώμης των φοιτητών για το άλλο φύλο

		ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟ			
		ΑΡΝΗΤΙΚΗ	ΟΥΔΕΤΕΡΗ	ΘΕΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΟΝΕΩΝ	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ	11	26	73	110
	ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΙ	1	0	0	1
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΙ	1	0	0	1
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΞΑΝΑΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ	0	0	1	1
	ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	0	0	1	1
	ΧΗΡΟΣ-ΧΗΡΑ	0	2	0	2
ΣΥΝΟΛΟ		13	28	75	116
Chi-Square Tests	Value	df		Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square	23,429(a)	10		,009	
Symmetric Measures	Value			Approx. Sig.	
Phi	,449			,009	
Cramer's V	,318			,009	

Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, η τιμή του $\chi^2 = 23,429$ με 10 βαθμούς ελευθερίας και Sig=0,009. Επομένως, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική της. Η συνάφεια αυτή επιβεβαιώνεται και από το δείκτη V-Cramer(p=0.009). Άρα, υπάρχει σχέση μεταξύ της οικογενειακής κατάστασης των γονέων και της άποψης των φοιτητών για το άλλο φύλο. Επομένως η διάσταση του αν οι γονείς είναι παντρεμένοι ή διαζευγμένοι ή σε άλλη οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει τον τρόπο που σχηματοποιούν οι φοιτητές τη γνώμη τους για το αντίθετο φύλο.

Στην τελευταία υπόθεση εργασίας για το ζεύγος των μεταβλητών θα χρησιμοποιηθεί ο έλεγχος χ^2 και η διατύπωση της είναι η ακόλουθη:

H₀: Δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο των γονέων και τη γνώμη των φοιτητών για την επαγγελματική αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στην εξουσία, δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

H₁: Υπάρχει σχέση ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο των γονέων και τη γνώμη των φοιτητών για το άλλο φύλο, δηλαδή οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα του ελέγχου. Οι μεταβλητές για τις οποίες διερευνάται η υπόθεση είναι:

- Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων
- Η άποψη των φοιτητών για την επαγγελματική αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στην εξουσία

Πίνακας 5: Σχέση μορφωτικού επιπέδου μητέρας και γνώμης για την αποτελεσματικότητα στην εργασία

		ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ
		ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΗΤΕΡΑΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ	0	10	12	22
	ΜΕΣΗ	1	15	31	47
	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ	3	3	3	9
	ΠΑΝΕΣΤΗΜΙΑΚΗ	6	5	19	30
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	0	1	1	2
	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	0	1	0	1
ΣΥΝΟΛΟ		10	35	66	111
Chi-Square Tests		Value		df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square		21,982(a)		10	,015
Symmetric Measures		Value			Approx. Sig.
Phi		,445			,015
Cramer's V		,315			,015

Από τον τελευταίο πίνακα και από τον έλεγχο $\chi^2 = 21,982$ με 10 βαθμούς ελευθερίας που εφαρμόστηκε, εξάγεται το συμπέρασμα ότι αφού η τιμή του Sig βρέθηκε 0,015, η μηδενική υπόθεση δεν ισχύει, άρα γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική της. Η εφαρμογή του V-Cramer τεστ, επιβεβαίωσε τη συσχέτιση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($p=0.015$). Συνεπώς, το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας είναι καθοριστικό στη διαμόρφωση της αντίληψης των φοιτητών για το αν είναι πιο αποτελεσματικός στην ηγεσία στον επαγγελματικό χώρο ο άντρας ή η γυναίκα.

Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν το μηχανισμό διαμόρφωσης της άποψης των φοιτητών για θέματα που προσεγγίζουν την ισότητα. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι το φύλο είναι νευραλγικός παράγοντας που προσδιορίζει τις απαντήσεις των φοιτητών για το θέμα της ισότητας των δύο φύλων, την άποψή τους για το άλλο φύλο και την αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στην ιεραρχικά δομημένη εξουσία στον εργασιακό χώρο. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι φοιτητές στο μεγαλύτερο ποσοστό τους τάσσονται θετικά απέναντι στην ισότητα, χωρίς όμως να είναι ευκαταφρόνητο το ποσοστό των φοιτητών που δεν πιστεύουν στην ισότητα των δύο φύλων. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την εκτενή βιβλιογραφία για τη διαίωξη των φυλετικών στερεοτύπων μέσα στην κοινωνία. Επιπρόσθετα ένα ενδιαφέρον συμπέρασμα για τη μεταβολή της άποψης των φοιτητών για το άλλο φύλο τα τελευταία δέκα χρόνια είναι ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι απόψεις των φοιτητών έχουν υποστεί

ολοκληρωτική αλλαγή. Παράλληλα οι περισσότεροι φοιτητές πιστεύουν ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση στα δύο φύλα ως προς την αποτελεσματικότητα στις ηγετικές θέσεις στον επαγγελματικό χώρο. Αρκετοί όμως φοιτητές διατηρούν την άποψη ότι οι άντρες είναι πιο ικανοί και αποδοτικοί στην ηγεσία στην εργασία επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που κυριαρχούν στην επαγγελματική ιεραρχία. Εξετάζοντας την επίδραση των κοινωνικών παραγόντων στο σχηματισμό της άποψης των φοιτητών για την ισότητα, βρέθηκε ότι το φύλο αποτελεί καθοριστικό στοιχείο διαμόρφωσης των απόψεων τους για το αντίθετο φύλο, την ισότητα και την επαγγελματική αποδοτικότητα σε ανώτερες διοικητικές θέσεις, συμπέρασμα που επιβεβαιώνεται και από τις μέχρι τώρα εμπειρικές μελέτες. Επιπλέον, η οικογενειακή κατάσταση των γονέων αποδείχθηκε ότι καθορίζει την άποψη των φοιτητών για το άλλο φύλο, γεγονός που επιβεβαιώνει την αδιαμφισβήτητη επίδραση του θεσμού της οικογένειας ως κυρίαρχο πρότυπο στην ανάπτυξη της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας των φοιτητών. Σε ένα δείγμα φοιτητών που οι περισσότεροι έχουν παντρεμένους γονείς, διαφαίνεται μια πιο θετική άποψη για το αντίθετο φύλο, καθώς μέσα στο συγκεκριμένο οικογενειακό περιβάλλον ενυπάρχουν και τα δύο φυλετικά πρότυπα των γονέων με τα οποία μπορούν να ταυτιστούν και να αναπτύξουν με επάρκεια και πλουραλιστική διάθεση το ιδεολογικό τους υπόβαθρο οι φοιτητές. Τέλος, ένα αξιολογικό συμπέρασμα που εξάχθηκε από την παρούσα έρευνα και αφορά την επίδραση του μορφωτικού επίπεδου της μητέρας στη γνώμη των φοιτητών για την ίση αποτελεσματικότητα των δύο φύλων στον επαγγελματικό τομέα, συνδέεται με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, στην οποία κεντρικό ρόλο διαδραματίζουν οι γονείς ως πρότυπα μίμησης για τα παιδιά. Παράλληλα αυτό συνάδει με την επικράτηση του μητρικού ρόλου στο οικογενειακό πλαίσιο και την καταλυτική επίδραση του στη διαπαιδαγώγηση των φοιτητών και κατ' επέκταση στη δόμηση της ιδεολογικής και κοινωνικής τους θεώρησης.

Στη συγκεκριμένη έρευνα προσδιορίστηκαν οι παράγοντες του φύλου, της οικογενειακής κατάστασης των γονέων και του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας καθώς επηρεάζουν τις απόψεις των φοιτητών για την ισότητα των δύο φύλων. Δεν αρκεί μόνο να αναμοχλεύεται η διαφορετική θέαση των φοιτητών σχετικά με το θέμα της ισότητας, αλλά και ο καθορισμός των μεταβλητών εκείνων που σχηματοποιούν αυτές τις σκέψεις και συμπεριφορές τους και αποτελούν αντανάκλαση του δυναμικού και διαρκώς μεταβαλλόμενου αξιακού πλαισίου μέσα σε κάθε κοινωνία.

Βιβλιογραφία

- Adler, M (1993), *The Difference of Man and the Difference It Makes*, Fordham University Press, New York, NY.
- Brandser, G.C.,1996, *Women- the new heroes of the business world?* *Women in Management Review*, Vol.11 No.2, MCB University Press, pp.3-6
- Coons,J. and Brennan,P.(1999),*By Nature Equal*, Princeton University Press, Princeton, N.J.
- Eagly,A.,(1991),*Gender and the emergence of leaders style:meta-analysis*, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.60,No.5,pp.685-710.
- Gutmann,A.(1980),*Liberal Equality*, Cambridge University Press, New York, NY, p.28
- Johns, R.N, Green, A.J., (2009),*Equality, equal opportunities and diversity, Obfuscation as social justice*, *Equal Opportunities International*, Vol.28 No.4, Emerald Group Publishing Limited, pp.294

- Lutz, M.(2001), On the norm of equality, International Journal of Social Economics, Vol.28 No 10/11/12, 2001, pp 782-799, MCA University Press.
- Metcalfe B.V., Woodhams C., (2008),Guest Editorial, Critical perspectives in diversity and equality management, Gender in management: An International Journal, Vol.23 No. 6, pp.377-381
- Mihail, D.M., 2006, Gender-based stereotypes in the workplace: the case of Greece, Equal Opportunities International, Vol.25 No.5, Emerald Group Publishing Limited, pp.373-388
- Mihail, D.M., 2006, Women in management : Gender stereotypes and students' attitudes in Greece, Department of Business Administration, Women in Management Review, Vol.21, No.8, Emerald Group Publishing Limited, pp.681-689
- Reck, A.(1969), "The metaphysics of Equality", in Blackstone, W. (Ed.), Vol.5, Cambridge University Press, Cambridge, p.139.
- Report on Equality between women and men, (2009), European commission, Directorate- General for Employment Social Affairs & Equal Opportunities, Unit G.1, Belgium, pp.7-13
- Say, J.B.(1850), A Treatise on Political Economy, 4th ed., Biddle, C., trans. Lippincott, Gambo and Co., Philadelphia, PA., pp.207-8.
- Schein V.E.(1973), The relationship between sex role stereotypes and requisite management characteristics, Journal of Applied Psychology, Vol.57 No. 2, pp.95-100
- Taylor, C.(1990), Source of the Self, Cambridge University Press, Cambridge
- Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. (1994β). «Θεωρίες για τις διαφορές των φύλων» στο Δεληγιάννη, Β. και Ζιώγου, Σ. (εκδ.) Εκπαίδευση και Φύλο: Ιστορική Διάσταση και Σύγχρονος Προβληματισμός. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας.
- Νασιάκου, Μ. (1979). «Διαφορές των φύλων και ψυχολογική ταυτότητα», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 36-37: 357-364.